

Twee minuten-recensie

Het verhaal van Vlaanderen: aflevering 8 De industriële revolutie

Waarom je de aflevering moet kijken

De negentiende eeuw is een periode waarover al veel gezegd en geschreven is. Daarom is het een aangename kennismaking met enkele minder bekende personen en gebeurtenissen.

Na Judith, gravin van Vlaanderen, krijgt een vrouw nogmaals de hoofdrol in Het verhaal. En deze dame was allesbehalve van goeude komaf.

Waarom je de aflevering beter vermijdt

U bent de film 'Daens' al lang beu gezien. U heeft dus ook geen nood aan nog meer beelden van arme arbeiders in de negentiende eeuw.

U leert toch liever bij over dieren- en plantentuinen dan over mensentuinen. Zeker als die gebouwd en bezocht werden door 'onze' voorouders.

Wat je kan leren uit deze aflevering

De negentiende eeuw was een eeuw waarin de rijkdom in België stevig toenam, maar waarin de ongelijkheid evenzeer fors groeide. Dit is de belangrijkste boodschap die Tom Waes ons wil meegeven in de achtste aflevering van Het verhaal van Vlaanderen. Specifiek kijkt hij naar de problemen van drie sociale groepen in de negentiende-eeuwse samenleving: de arbeiders, de vrouwen en de gekoloniseerden.

De focus ligt in deze aflevering dus niet op de bekende historische figuren, maar op de geschiedenis van de gewone man en vrouw. Concreet begint de aflevering met veel aandacht voor de levensomstandigheden van de arbeiders in deze periode. We krijgen uitgebreid te zien hoe de Gentse arbeiders woonden en leefden tijdens de Industriële Revolutie. De claustrofobische ruimtes en de zieke kinderen tonen hoe schrijnend de situatie wel niet was. Dat beeld wordt alleen nog maar versterkt wanneer Tom Waes een half voetbalveld afbakent en er zo het volledige Bataviabeluik mee voorstelt, inclusief de 500 mensen die daar woonden in hun huizen van 16 vierkante meter. Ook bij de eerste algemene staking in 1893 draait het niet om de opdrachtgevers, maar om de stakers aan de ene kant en de opgeroepen ordehandhavers (pompiers!) aan de andere kant. Mensen aan beide kanten van de barricades worden zo voorgesteld als tragische spelers in een spel dat niet zonder meer het hunne is, waardoor de episode overkomt als een nederlaag voor beide partijen. En als er dan eens een overwinning is voor de 'gewone man', zoals bij de invoering van het algemeen stemrecht, dan blijkt er altijd weer een addertje onder het gras te zitten. De werkende klasse boekte blijkbaar zelden klinkende overwinningen.

Met het verhaal van Emilie Claeys wordt voor de eerste keer een gewone vrouw echt uitvoerig in beeld gebracht. Als er in de vorige afleveringen al een vrouw aan bod kwam, dan was het ofwel een hooggeplaatste vrouw, zoals Judith van Francië of Maria van Bourgondië, of kreeg

ze weinig schermtijd, zoals Marie Abts tijdens de Belgische Revolutie. In deze aflevering zien we echter hoe Claeys op café debatteert met andere leden van de Belgische Werkliedenpartij (BWP) en krijgen we uitgebreid te horen welke ideeën over vrouwenrechten ze neerschreef. En dat allemaal terwijl ze nog steeds de zorg voor haar dochters moest opnemen. Maar opnieuw zien we niet alleen haar moedige pogingen tot verandering, maar ook haar grote nederlagen. Zo krijgen we haar boos bij het avondmaal te zien, nadat de BWP haar strijd heeft opgegeven door niet verder te pleiten voor het vrouwenstemrecht. Verder staat de reeks stil bij de krantenartikels die Claeys volledig de grond inboorden omdat ze alleenstaand was terwijl ter toch een man bij haar inwoonde. Haar hoofdstuk wordt gelukkig beëindigd door in te zoomen op de andere vrouwen die hebben bijgedragen aan de strijd voor vrouwenrechten, zoals Isala van Diest en Marie Popelin. Na 8 afleveringen staat er dus eindelijk eens een gewone vrouw in de spotlights.

Het beste stuk

Op het einde van de aflevering gaat Tom Waes dieper in op de Belgische kolonisatie en de Wereldtentoonstelling van 1897. Tegenwoordig zijn de beelden van Congolezen in Congo wel relatief bekend in Vlaanderen, maar grondige kennis over de Congolezen op de wereldtentoonstelling is minder voor de hand liggend. Daarom wordt heel deze situatie op zo veel verschillende manieren naar het scherm vertaald dat de boodschap stevig binnenkomt. Er zijn de foto's van het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika, die exact tonen hoe erbarmelijk de situatie was. Verder gaat Tom Waes zelf naar Tervuren, waar hij door professor Etambala te horen krijgt hoe dit allemaal in zijn werk ging en hoe schandalig de situatie was. Sterk was vooral de scène over de verhalen van de Belgische bezoekers, die benadrukt hoezeer een mensentuin met racistische motieven nagenoeg volledig geaccepteerd werd eind negentiende eeuw. Door al deze verhalen en beelden valt de foto waarop enkele Congolese vrouwen hun gezicht bedekken nog het meest op, om te laten zien dat ze zich toch tegen deze afschuwelijke praktijk probeerden te verweren.

De meest opvallende quotes

“Stegen waar je voeten uitgleden over dierlijk en plantaardig afval en waar boven een stank uitkwam die de hele atmosfeer verpestte. Er was eene opeenhoping van huizen en gezinnen. Er was duisternis, vochtigheid en verpesting.”

“De industrialisatie had de ongelijkheid in de samenleving gigantisch doen toenemen, en dat voelen we allemaal. Of je nu een arbeider bent in een fabriek, of een Congolees op een rubberplantage of in een mensentuin. Tegen het einde van de negentiende eeuw zijn we gigantisch rijk, maar de prijs was hoog.”

*“De industriële revolutie”, documentaire, Het Verhaal van Vlaanderen. (VRT, 19 februari 2023).
Recensie door Alexander Hilkens.*